

Vergaderjaar 2024–2025

32 849

Mijnbouw

E

BRIEF VAN KLIMAAT EN GROENE GROEI

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 31 maart 2025

Het maatschappelijk draagvlak voor activiteiten in de diepe ondergrond is de afgelopen jaren afgenomen. Een van de oorzaken hiervoor is de gevoelde onbalans in de verdeling van de lusten en de lasten. De baten van mijnbouwactiviteiten vloeien namelijk enerzijds naar de operator en anderzijds via diverse belastingen naar de Rijksbegroting, en daarmee gelijkelijk naar iedere burger in Nederland, terwijl de gevoelde lasten lokaal neerslaan. De Tweede Kamer heeft in debatten meermaals aangegeven een verdeling van baten te willen zien, waarbij een groter deel terugvloeit naar de lokale gemeenschap waar de mijnbouwactiviteit plaatsvindt. Ook het kabinet vindt het belangrijk dat de omgeving van de mijnbouwactiviteit in de juiste verhouding meedeelt in de lusten van activiteiten in de diepe ondergrond.

Op 7 februari 2024 heeft de toenmalige Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat een appreciatie naar de Tweede Kamer gestuurd van het Rebel-rapport «Herverdeelsleutel Lustendeling Mijnbouw».¹ Deze verkenning heeft meerdere herverdeelmodellen uit het binnen- en buitenland met elkaar vergeleken en beoordeeld op wenselijkheid en toepasbaarheid op de mijnbouwsector in Nederland. De onderzoekers concludeerden dat een ander herverdeelmodel, waarbij de baten meer lokaal verdeeld worden, wenselijk kan zijn, maar dat het herverdeelproces gecompliceerd is en daarnaast een reëel risico met zich meebrengt dat het tot nieuwe ongelijkheden leidt.²

Het kabinet heeft besloten om op basis van het Rebel-rapport een vervolgonderzoek uit te laten voeren om een nationaal generiek toepasbaar herverdeelmodel te ontwikkelen. Dit onderzoek is uitgevoerd door Berenschot, en is als bijlage bijgevoegd. In deze brief geeft het kabinet een appreciatie van dit onderzoek en daarmee tevens invulling

¹ Kamerstukken II 2023/24, 32 849, nr. 240

² Een opsomming van de belangrijkste conclusies uit het Rebel-rapport zijn te vinden in paragraaf 1.3 van het Berenschot-rapport.

aan de toezegging om deze in het eerste kwartaal van 2025 met de Kamer te delen en aan de toezegging om de Tweede Kamer in het eerste kwartaal van 2025 te informeren over een nader uitgewerkt scenario voor batendeling, waarbij speciale aandacht wordt besteed aan het meeprofiteren van omwonenden.^{3, 4}

Berenschot-onderzoek

Het doel van het Berenschot onderzoek was om te komen tot een implementeerbaar nationaal generiek toepasbaar herverdeelmiddel voor mijnbouwbatens. Daarbij is Berenschot gevraagd om de gevolgen voor de Rijksbegroting, de benodigde aanpassingen in wet- en regelgeving (op hoofdlijnen), de risico's voor precedentwerking en de mate van maatschappelijke acceptatie voor de mijnbouwsector op zowel nationaal als lokaal niveau uit te werken.

Reikwijdte

Het onderzoek betreft uitsluitend batendeling van toekomstige mijnbouwactiviteiten. De verplichtingen voor alle reeds bestaande mijnbouwactiviteiten liggen namelijk vast in de Mijnbouwwet. Daarnaast worden bestaande rechten beschermd tegen inmenging door artikel 1, Eerste Protocol van het Europese Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM).⁵

Appreciatie

De conclusie die het kabinet op basis van het onderzoek trekt is dat het voorgestelde herverdeelmiddel niet toepasbaar is voor de mijnbouwsector, op een manier waarbij echt tot een betere herverdeling van lusten en lasten wordt gekomen.

De belangrijkste onoverkoombare obstakels bij het opzetten van een nationaal generiek toepasbaar herverdeelmiddel van mijnbouwbatens zijn:

- 1) Er zijn te weinig mijnbouwbatens uit toekomstige activiteiten om hier een nationaal generiek herverdeelsysteem voor op te zetten.
- 2) De onderzoekers hebben, op basis van cijfers van EBN en TNO, berekend dat er ca. 45 miljoen euro tot 2050 beschikbaar gesteld kan worden voor batendeling. De berekening van her te verdelen batens is gebaseerd op een afdracht van 2% van de omzet over daadwerkelijk nieuwe mijnbouwactiviteiten. Hiervan geven de onderzoekers aan dat dit realistisch is om de businesscases van operators overeind te houden.
- 3) Het is niet aangetoond dat het model dat door Berenschot is opgeleverd, of een ander herverdeelmiddel, daadwerkelijk rechtvaardiger is dan het huidige systeem en daarmee leidt tot meer maatschappelijk draagvlak.
- 4) Er is geen sluitende motivering gevonden om maatschappelijke precedentwerking tegen te gaan voor het verplicht stellen van batendeling bij mijnbouwactiviteiten, terwijl de overheid dit niet doet bij andere activiteiten waar overlast ervaren wordt.

Naast deze drie obstakels speelt het vraagstuk hoe de publiek bestemde gelden uit batendeling publiek te beheren. Hiervoor is binnen het onderzoek geen voorkeursoptie gevonden. Het is zelfs goed mogelijk dat uit nader onderzoek blijkt dat het niet mogelijk is om de bijdrage publiek te beheren tenzij de bijdrage direct vanuit de Rijksbegroting komt.

³ Kamerstuk 36 600 XXIII

⁴ TZ 202412-142

⁵ Binnen het onderzoek wordt dit artikel verder toegelicht onder paragraaf 5.1.1.1.

Het kabinet is van mening dat de methode die gevolgd is om tot het herverdeelmiddel te komen de juiste is, maar dat een generiek model niet realiseerbaar is en ook niet bijdraagt aan het vergroten van het maatschappelijk draagvlak voor mijnbouwactiviteiten.

Vervolg

Het kabinet had graag gezien dat het nationaal generieke herverdeelmiddel een goede oplossing was gebleken om tegemoet te komen aan de wens om de lusten meer lokaal te laten neerslaan. Ook voor bewoners van mijnbouwgebieden zal de uitkomst van het onderzoek teleurstellend zijn. Het kabinet legt zich hier dan ook niet bij neer en werkt aan andere manieren om invulling te geven aan het vergroten van de ervaren lusten in de gebieden waar mijnbouw plaatsvindt.

Ten eerste ziet het kabinet mogelijkheden om de te verdelen financiële baten op basis van vrijwilligheid te vergroten. Zo kunnen ook reeds vergunde winningen worden betrokken voor zover daar bijvoorbeeld sprake is van uitbreiding of verlenging. Er is inmiddels in meerdere pilots, zoals Schoonebeek, ervaring opgedaan met het maken van afspraken over een vrijwillige vorm van batendeling. De inzet van het kabinet is om dit voor winstgevende mijnbouwsectoren overeen te komen, in eerste instantie via het sectorakkoord gaswinning op land.

Naast de mogelijkheid van vrijwillige batendeling bekijkt het kabinet ook de mogelijkheid van een niet-financiële vorm van evenwichtiger lusten-deling binnen de effectgebieden. Hoe dit vormt krijgt is het resultaat van een dialoog met de omgeving waar de lasten ervaren worden. Voorbeelden hiervan in de praktijk zijn afspraken met betrekking tot overlast beperkende maatregelen en intensieve betrokkenheid van de omgeving in alle projectfasen via een klankbordgroep, zoals bijvoorbeeld is afgesproken bij de oliewinning in Schoonebeek.

Het kabinet neemt de mogelijkheden voor het vergroten van niet-financiële lusten mee in de gesprekken over het sectorakkoord gaswinning op land en de maatschappelijke dialoog van het Nationaal Programma Duurzaam Gebruik Diepe Ondergrond (DGDO). Over de voortgang van zowel het sectorakkoord als het Nationaal Programma DGDO wordt u separaat geïnformeerd.

Het kabinet spreekt graag verder met de Kamer over de te nemen vervolgstappen om tot een evenwichtiger verdeling van lusten en lasten te komen.

De Minister van Klimaat en Groene Groei,
S.Th.M. Hermans